

รายงานการวิจัย

เรื่อง ข่าวสารและการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
“การเสริมสร้างประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคล
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชน”

Information and Perception of People in the Southernmost Provinces
“The Impact of Interpersonal Media among Eight Groups
on Community Building and Reconciliation in the Southernmost Provinces”

จารุณี สุวรรณรัตน์
คณะวิทยาการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2549

กุมภาพันธ์ 2551

ISBN 978 - 974 - 326 - 493 - 1

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการย่อย ข่าวสารและการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
“การเสริมสร้างประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชน”

ชื่อผู้วิจัย นางสาวจารุณี สุวรรณรัมย์ (ว.ม.สื่อสารมวลชน)
คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี
โทรศัพท์ : 0-7331-3930-50 ต่อ 1149 โทรสาร : 0-7334-9692

ได้รับงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. 2549 จำนวนเงิน 321,600 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ สิงหาคม 2549 ถึง สิงหาคม 2550

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น
ทุกๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนต่างก็พยายามที่จะหาหนทางแก้ไขเพื่อให้สถานการณ์
คลี่คลายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และ อัตลักษณ์ ฯลฯ ซึ่งหากจะมองลึก
ลงไปในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เรื่องนั้นการสื่อสารถือเป็นอีกหนึ่งกุญแจหลักที่สามารถช่วยได้ หาก
เลือกกลยุทธ์การสื่อสารที่ถูกต้อง ก็จะช่วยให้ปัญหาทุเลาเบาบางลง หรือ หากไปในทางตรงข้าม
การสื่อสารก็อาจกลายเป็นคมดาบที่ทำให้เรื่องราวยิ่งบานปลายขึ้น ซึ่งนอกจากสื่อมวลชนแล้ว “สื่อ
บุคคล” ถือเป็นสื่ออีกประเภทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสื่อสารในพื้นที่

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับสื่อบุคคลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทราบถึง
ความสำคัญ และรูปแบบการสื่อสารของสื่อบุคคลต่างกลุ่ม โดยมุ่งหวังที่จะประมวลและสกัดองค์
ความรู้เพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร เพื่อกระตุ้นให้สื่อบุคคลในพื้นที่ได้พัฒนา
ประสิทธิภาพด้านการสื่อสารของตนเอง และเพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายสื่อบุคคลในพื้นที่ ซึ่ง
ทั้งหมดน่าจะเป็นอีกหนึ่งหนทางที่จะช่วยแก้ไขสถานการณ์ปัญหาชายแดนภาคใต้ให้ดีขึ้นได้ไม่มาก
ก็น้อย

จากการเก็บข้อมูลด้วยระบบการทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และ
สังเกตการณ์ในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อดั้งเดิมที่อยู่คู่ชุมชนมาช้านาน และได้ยังได้รับ
การยอมรับจากชุมชนมากยิ่งขึ้นในช่วงสถานการณ์ไม่ปกติ เพราะประชาชนในพื้นที่ต้องการที่
พึ่งพิงทางจิตใจ เริ่มเกิดวิกฤตศรัทธากับสื่อมวลชน รวมทั้งกลางแฉงใจกับเจตนาของกลุ่มต่าง ๆ ที่
เข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคลจากในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ หากมี
คุณสมบัติหลักคือมีความจริงใจ ช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ เข้าใจ เคารพในบริบทชุมชน
และวัฒนธรรมท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทำงาน

ก็มักจะได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น รวมทั้งเป็นเกราะป้องกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาสื่อบุคคล 8 กลุ่ม ได้แก่ เยาวชน สตรี ศาสนา ปกครอง ครู สื่อมวลชน ทหาร ตำรวจ ฯลฯ ซึ่งพบข้อสังเกตที่น่าสนใจในแต่ละกลุ่ม เช่น *กลุ่มศาสนา และ กลุ่มปกครอง* เป็นกลุ่มที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือในระดับสูง ในการที่จะเข้าไปทำงาน แก้ไขปัญหาในพื้นที่จึงควรที่จะประสานงานกับคนกลุ่มนี้เข้าไปมีส่วนร่วมให้ได้ เพื่อที่จะได้รับการยอมรับและร่วมมือกับชุมชนมากขึ้น ในขณะที่ *กลุ่มเยาวชน และ กลุ่มสตรี* เริ่มมีบทบาทในชุมชนมากขึ้น จึงน่าที่จะกลายเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ *กลุ่มครู* ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้กลับถูกเบียดบังด้วยความหวาดกลัวที่จะถูกลอบทำร้าย ทำให้ทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่นัก *ถึงชุมชนจะเข้าใจ* แต่ก็ส่งผลเสียต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญต่อไปในพื้นที่

กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มทหาร และ กลุ่มตำรวจ เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการที่จะช่วยเหลือชุมชนแต่ขณะนี้กลับได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่านโยบายต่างๆ และกระบวนการทำงานในพื้นที่นั้น กลับทำให้เหตุการณ์ยิ่งเลวร้ายลง ซึ่งควรที่จะหาทางปรับแก้ทิศทางอย่างเร่งด่วนเพื่อเรียกความศรัทธาคืนมาจากชุมชน

สำหรับปัญหาอุปสรรคของการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่นั้นมีหลายประการด้วยกัน แต่ที่เป็นปัญหาใหญ่ที่หลายๆ กลุ่มกำลังประสบคล้ายๆ กัน ก็คือ

- สื่อบุคคลขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสาร รวมทั้งเร่งติดตั้งทักษะด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะด้านภาษาไทยกลางหรือภาษามลายูถิ่น ทักษะด้านการเลือกรับและคัดกรองข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และทักษะในการจัดวาระข่าวสารที่มีประโยชน์ที่จะส่งต่อไปยังผู้รับสารอื่นๆ
- สื่อบุคคลไม่กล้าเปิดใจที่จะพูดคุยถึงปัญหาโดยตรง ทั้งกับสื่อบุคคลต่างกลุ่ม รัฐ รวมทั้งหน่วยงานภายนอก ซึ่งมาจากความหวาดระแวงภัยจากผู้ก่อการร้าย หวั่นเกรงต่ออำนาจรัฐ ความสมานฉันท์จึงมักเกิดขึ้นแฉ่วที่สาธารณะที่เป็นทางการเป็นหลัก
- ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่เต็มไปด้วยข่าวลือ ข่าวลวง ข่าวกระแสหลักซึ่งควรผ่านการคัดกรองแล้ว หลายครั้งก็พบว่าเป็นข่าวเท็จ ผู้นำนักข่าวจากทางภาครัฐมีมากกว่าทางภาคประชาชน สื่อบุคคลและประชาชนในพื้นที่เกิดความสับสนมากขึ้น ทั้งหมดส่งผลให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำได้ยากขึ้น
- ภายหลังจากเข้ามาของหน่วยงาน โครงการ กลุ่มคนจำนวนมาก ชุมชนเริ่มพบว่าหลายหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนกัน จนทำให้สื่อบุคคลและประชาชนในพื้นที่เกิดความสับสน เบื่อหน่าย บางครั้งบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายใหม่ก็ส่งผลกระทบต่อการทำงาน

บทบาทหน้าที่เดิม รวมทั้งการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ต้องหยุดงาน มาร่วม
เวที ร่วมประชาพิจารณ์ตามคำเชิญของหน่วยงานต่างๆ เดือนละหลายครั้ง ทำให้ขาดรายได้

- งบประมาณเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ลงมาในพื้นที่มากมาย แต่ส่วนใหญ่ขาดระบบการบริหาร
จัดการ ตรวจสอบ และประเมินผลที่ดี ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการคอร์ปชั่นตั้งแต่ระดับ
เจ้าหน้าที่รัฐ จนถึงตัวแทนภาคประชาชน ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนาหู
- เครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งยังมีอยู่น้อยมากในพื้นที่ กลุ่มต่าง ๆ อยู่กันอย่างกระจัด
กระจาย อยู่กันด้วยความหวาดกลัว ซึ่งยิ่งทำให้ผู้ก่อความไม่สงบทำงานได้ง่ายขึ้น แต่ก็มี
แนวโน้มที่จะเกิดเครือข่ายชุมชนมากขึ้น ซึ่งรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและมีทีท่าว่าจะ
ยั่งยืนนั้นล้วนแล้วแต่เกิดจากการรวมตัวโดยสมัครใจของชุมชน ต้องการที่จะปกป้องดูแล
กันสะกัน ไม่ใช่การจัดกลุ่มรวมตัวที่ภาครัฐจัดตั้งให้

ข้างต้นเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของความเสี่ยงสะท้อนไปพื้นที่ที่ไม่ควรที่จะมองข้ามไป เพราะหาก
ยอมรับยุทธศาสตร์ในการแก้ไขใหม่ ๆ ที่ไม่เหมาะสมกับชุมชน เข้ามาปิดทับปัญหาเดิม ๆ ที่ยังไม่ได้
รับการแก้ไข ปัญหาจะยิ่งลุกลามมากขึ้น และสิ่งใหม่ที่เข้ามาอาจกลายเป็นปัญหาโดยไม่ตั้งใจ ทำ
ให้หนทางที่จะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ในพื้นที่ ได้
ยากลำบากขึ้น

Violence in the southernmost provinces of Thailand has been deteriorating since 2004. The
government, private organizations, and people attempt to solve various it -- and other related
problems in the region -- including security, economic, cultural identity, and so on. In examining
the solutions, communication is considered one of the main factors. Besides mass media,
interpersonal media has great significance.

Therefore, this research focuses on interpersonal media in the three southernmost
provinces. The purposes are as follows: to reveal the patterns of interpersonal media and their
influence on reconciliation in the southernmost provinces ; to apply knowledge useful for the
purpose of developing effective and positive interpersonal media in the southernmost provinces ;
to encourage interpersonal media in the southernmost provinces in order to further develop its
effectiveness in facilitating reconciliation ; and to promote the development of interpersonal
media networks in the southernmost provinces for community building.

According to focus group interviews, in-depth interviews, and observations, it was found
that has long existed in the region. Moreover, it was discovered that this sort of media is
accepted more now than in the past. The primary reason for this is because of locals' suspicions

of the intentions of outsiders flowing into the area for research, their lack of trust in the mass media, and a stronger need to have community engagement.

However, if actors -- both local and outsiders -- participating in interpersonal media arduously work to build community networks and community engagement, while simultaneously paying respect to the context of community and local tradition, better community cooperation is possible. This in turn could facilitate reconciliation in the region.

This research focuses on eight groups of personal media: women, religious leaders, administrators, teachers, media professionals, soldiers and police. The significant findings are as follows: *Religious leaders and administrators* have strong potential to support interpersonal media and community participation. *Youth and women* have started to take an important role in communities and possess the potential for mobilizing forces that could facilitate conflict resolution. On the hand, *teachers* are constrained to perform their duties because they are common targets of the insurgents. Consequently, educational development has been disrupted, which could lead to further social problems for local youth.

Although *media professionals, soldiers and police* have the potential to engage in more positive forms of communication, they are constrained by policies. This is especially relevant for soldiers and police. For these two groups, the central government's policies for the region have included dispatching many soldiers and police to beef-up security. This has contributed to increased tensions between soldiers and local Thai-Malay Muslims, leading to their detrimental role in improving interpersonal communication. Policy changes implemented from Bangkok are thus crucial so that these groups can gain communities' trust.

Besides the specific constraints confronting each of the eight groups, all of the groups share similar problems. First, interpersonal media lacks effective communication. This can in part be traced to language barriers, media literacy, and agenda setting. Another problem related to the lack of effective communication is that people avoid directly discussing the violence in the region because such communication could lead them to becoming targets of the insurgents or even the government. As a result, community reconciliation appears only in formal public spheres.

Second, the circulation of rumors is a key problem experienced by all groups. For instance, news from the mass media is often inaccurate. This creates more confusion and controversy in local communities, thereby making it more difficult to improve interpersonal media.

Third, people are not able to access media, especially the mass media. In addition, community media, community radio stations and community stages are usually located at government offices or religious locations. Groups on the outside are unable to access these media. For mass media, even well-known individuals that are a part of the eight groups can not approach mass media representatives easily. Consequently, the groups become passive in terms of directly accessing the mass media.

Fourth, with the numerous groups and organizations coming to the region because of the violence, all local interpersonal media groups have been confused in terms of the overlap of these groups' and organizations' work. New roles established by organizations have also impacted the ways of life in communities. For instance, some people have lost their income because they had to quit, or temporarily leave, their work in order to participate in conferences or seminars.

Fifth, with the surge in budgets being distributed to agencies and organizations, corruption has become a widespread problem. Without proper budget management, examination, and evaluation, corruption in various groups – including government officials and local people – has worsened.

Sixth, the general impact of the current crisis has been felt by all groups. With the weaknesses of community networks, insurgents can continue with their activities unimpeded. Similarly, the more insurgents expand their activities, the more community networks are weakened, providing insurgents with even more capacity to carry out their actions.

All the above observations of the communities should not be overlooked. If interpersonal media, the government, and organizations do not take greater initiative to remedy the persistent problems in the region, communication may become even further obstructed and the processes necessary for community reconciliation in the southernmost provinces will be undermined.